

ПОВІТРЯНЕ, КОСМІЧНЕ, ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО

УДК 004:342.5(045)

Я. В. Горбатюк,
аспірантка

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ АВІАЦІЙНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

У статті аналізуються законодавче визначення та наукові підходи до розуміння інформатизації, з'ясовується сутність та зміст інформатизації Державної авіаційної служби України.

Ключові слова: інформатизація, Державна авіаційна служба України, інформаційне суспільство, інформаційні ресурси.

Постановка проблеми та її актуальність.

Особливістю сучасного етапу розвитку інформаційного суспільства є активізація зусиль державних органів в напрямку інформатизації діяльності органів державної влади. Прийняття законодавчих актів, розробка концепцій розвитку відомств, цільових програм фінансування зумовлює потребу вдосконалення інформаційного забезпечення, тому зростає не лише практичний, а й науковий інтерес до даної теми.

Для ефективного виконання завдань органам державної влади необхідно використовувати новітні інформаційні технології та проводити виважену державну політику у сфері інформатизації.

В українській науці відсутні праці, що були б присвячені комплексному вирішенню проблеми інформатизації центральних органів виконавчої влади, зокрема Державної авіаційної служби України.

Аналіз досліджень та публікацій. Окремі питання інформатизації в діяльності державних органів розглядаються у працях вітчизняних науковців, зокрема І. В. Арістової, В. М. Брижка, В. Д. Гавловського, В. О. Даніл'яна, В. М. Дрешпака, Д. В. Дюжева, Н. М. Ільченко, Р. А. Калюжного, Р. А. Ковалюка, Ю. М. Марчука, М. В. Онопрієнка, В. С. Цимбалюка, М. Я. Швеця та інших.

Метою даної статті є з'ясування сутності та змісту інформатизації Державної авіаційної служби України як окремого виду діяльності державних органів.

Виклад основного матеріалу. Для належного використання поняття «інформатизація» як одного із ключових елементів формування інформаційного суспільства, необхідне як до-

статне наукове обґрунтування, так і законодавче закріплення.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про Національну програму інформатизації» інформатизація – сукупність взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, що спрямовані на створення умов для задоволення інформаційних потреб громадян та суспільства на основі створення, розвитку і використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій, які побудовані на основі застосування сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки [1].

Розробка теми інформатизації має довгу історію у західній філософії, соціології, технічних науках, інформаціології, які досліджують здійснення інформаційного вибуху, в результаті якого інформація перетворюється на стратегічний ресурс суспільства.

Термін «інформатизація» вперше був застосований в доповіді «Інформатизація суспільства», підготовленій в 1978 році групою фахівців на замовлення Президента Франції Валері Жискар д'Естена.

У радянській періодичній пресі термін «інформатизація» одним з перших, в 1987 році, застосував А. І. Ракітов, розкривши його сутність і зміст. Надалі інформатизація була визначена ним як процес, в якому соціальні, технологічні, економічні, політичні та культурні механізми не просто пов'язані, а буквально сплавлені, злиті воедино. Разом з тим це процес прогресивно наростаючого використання інформаційних технологій для виробництва, переробки, зберігання і розповсюдження інформації [2].

Значний внесок у розвиток цього поняття в наступні роки внесли такі радянські дослідники як: А. П. Єршов, А. Д. Урсул, В. С. Михалевич, Ю. М. Канигін та інші. Особливо активно обговорювалося це поняття в період розробки концепції інформатизації суспільства в 1989 – 1990 рр.

Академік А. П. Єршов вважав, що інформатизація – це комплекс заходів, спрямованих на забезпечення повного використання достовірного, вичерпного знання у всіх суспільно значущих видах людської діяльності [3, с. 518-520].

Дане визначення спрямоване лише на суспільно значущі сфери людської діяльності та не охоплює сфери приватного життя громадян, не визнаючи необхідності її інформатизації.

Такої ж думки притримується В. М. Скалацький, який вважає, що інформатизація уможливує забезпечення інформаційних потреб та інформаційної підтримки соціально-економічної, науково-технічної, духовно-культурної та інших видів діяльності у сферах загальнодержавного значення, зокрема вдосконалення і подальшого розвитку телекомунікаційної інфраструктури та системи зв'язку, мережі національних інформаційних ресурсів, створення конкурентноспроможних інформаційних технологій [4, с. 5].

На думку українських вчених, інформатизація суспільства спрямована на перебудову і збагачення інформаційно-комунікативної основи функціонування суспільства і його найважливіших підсистем. Інформатизація припускає заміну (в допустимих межах) "паперової інформатики" людино-машинними діалоговими системами, створення нових, незрівнянно більш ефективних моделей діяльності людей у різних суспільних сферах.

З точки зору А. Д. Урсула, інформатизація – це системно-діяльнісний процес оволодіння інформацією як ресурсом управління і розвитку за допомогою засобів інформатики з метою створення інформаційного суспільства і на цій основі – подальшого продовження прогресу цивілізації. Процес інформатизації, на його думку, спрямований на вирішення завдань соціального розвитку, істотного підвищення інтелектуального рівня суспільства, причому найбільш пріоритетним з них є проблема виживання людства [5, с. 7]. Дослідник вважає, що основною метою інформатизації є створення інформаційного суспільства. Інформатизація виступає як принцип інформаційного суспільства.

Слід також визнати, що інформатизація не є єдиним і універсальним ключем соціального прогресу, вона повинна органічно вписуватися в сукупну систему соціальної діяльності, інтенсифікуючи її.

На думку І. С. Машурян, інформатизація охоплює процес створення, засвоєння нової інформації, використання її на практиці і розробку інформаційних та інформаційно-комунікаційних технологій для наступного передання засвоєного досвіду в тій чи іншій сфері [6, с. 272].

Тобто автор вважає, що до змісту інформатизації входить інформаційна діяльність, пов'язана з процесами отримання, перетворення, накопичення і передачі інформації. Дане трактування цієї категорії дещо не збігається із законодавчим визначенням, яке передбачає лише створення умов для інформаційної діяльності на основі створення, розвитку і використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій.

Процес інформатизації, на думку І. В. Соколової, повинен включати в себе три діалектично взаємопов'язані процеси:

1) медіатизацію – процес вдосконалення засобів збору, зберігання і розповсюдження інформації;

2) комп'ютеризацію – процес вдосконалення засобів пошуку та обробки інформації;

3) інтелектуалізацію – процес розвитку знань і здібностей людей до сприйняття і породження інформації, що закономірно зумовлює підвищення інтелектуального потенціалу суспільства, включаючи можливість використання засобів штучного інтелекту [7, с. 14].

Це підтверджує факт того, що не потрібно зводити зміст інформатизації лише до комп'ютеризації діяльності певних суб'єктів. Інформатизація – це упорядкована певними нормами система суспільних процесів, спрямованих на створення умов для активного та ефективного використання суб'єктами певної діяльності інформаційних ресурсів, інформаційних і телекомунікаційних технологій та систем для підвищення ефективності цієї діяльності [8, с. 22].

М. В. Онопрієнко присвятив свою дисертацію визначенню й обґрунтуванню ролі інформатизації, виявленню механізму її реалізації в сучасному суспільстві. Новизна його праці полягає в розробці філософської концепції єдності буття предмета інформатики. Головний зміст цієї концепції полягає у визначенні

інформатизації як такого процесу, що утворює субстанціалізоване існування процесів творення, зберігання, переробки, обміну, поширення інформації [9, с. 4].

На основі уявлення про єдність буття предмета інформатики інформатизація характеризується як спосіб буття, існування інформації і стає предметом філософсько-методологічного дослідження. Інформатизація, як спосіб існування інформації являє собою суперечливу єдність аспектів сталості (послідовним відтворенням процесів творення, зберігання, переробки, обміну, поширення інформації), та мінливості (оперуванням інформацією, яке складає зміст цих процесів) [9, с. 4].

Тому необхідно розглянути існуючі підходи до розуміння інформатизації та концепції створення інформаційного суспільства (Й. Масуда, Д. Белл, М. Маклюен, Е. Тоффлер та інші). Так, виділяють три основних теоретико-методологічних підходи, а саме:

1) технократичний підхід, який під інформатизацією розуміє техніко-технологічне оснащення будь-якої діяльності, зокрема і державного управління. За цього підходу основою згаданого процесу є інформаційні технології, які вважаються засобом підвищення продуктивності праці і їх використання обмежується переважно сферами виробництва і керування. Даний підхід ототожнює інформатизацію з комп'ютеризацією;

2) соціологічний (гуманітарний) підхід, який інформатизацію розглядає як процес, який охоплює всі сфери людської діяльності та впливає на саму людину – її знання й мораль, економічні й духовні інтереси, її розвиток як особистості. За цього підходу інформаційні технології розглядається як важлива частина людського життя, що має значення не тільки для виробництва й керування, але й для розвитку соціокультурної сфери [10, с. 17; 11, с. 14].

3) інформаційний. Сутність його полягає у інформаційно-аналітичному забезпеченні діяльності того чи іншого елемента суспільства [12, с. 131].

Всі ці підходи розглядають інформатизацію лише як окремі процеси, не поєднані в єдине ціле.

На думку Р. А. Ковалю, одним із пріоритетів побудови інформаційного суспільства є інформатизація органів державної влади та органів місцевого самоврядування, яка має сприяти прозорості та відкритості влади, підвищенню ефективності праці чиновників, якісному на-

данню населенню країни різноманітних інформаційних послуг органами влади, демократизації виборчого процесу, інтеграції зі світовим інформаційним простором тощо [13, с. 17].

На нашу думку, інформатизацію діяльності органів державної влади неможливо ефективно використати без інформатизації всіх інших сфер життєдіяльності суспільства. Під інформатизацією державного, регіонального та муніципального управління розуміється організаційний процес створення інформаційно-технологічного середовища для задоволення інформаційних потреб органів влади різних рівнів, організацій і громадян, які взаємодіють з ними на основі формування і використання інформаційних ресурсів [14, с. 211].

Враховуючи те, що Державна авіаційна служба України є центральним органом виконавчої влади і здійснює свої повноваження у сфері цивільної авіації, спрямовані, зокрема, на забезпечення безпеки цивільної авіації, інформатизація цього органу безумовно повинна здійснюватися на належному рівні. Це забезпечить ефективне та якісне виконання ним своїх функцій.

Висновки. На основі аналізу різних трактувань змісту інформатизації, на нашу думку, інформатизація Державної авіаційної служби України як органу державної влади повинна передбачати використання інформаційних і комунікаційних технологій, спрямованих на автоматизацію процесів управління. Метою такого використання є задоволення інформаційних потреб Державної авіаційної служби України та можливість належного виконання нею своїх функцій на основі створення і використання інформаційних ресурсів.

На нашу думку, інформатизація Державної авіаційної служби України має на меті формування єдиної інформаційної технології електронного документообігу, підвищення ефективності кадрового, організаційного, матеріально-технічного і ресурсного забезпечення діяльності органу зі створенням інструмента інформаційно-аналітичної підтримки прийняття рішень, підвищення якості прийнятих рішень; підвищення оперативності реагування на звернення громадян, підвищення оперативності інформаційної взаємодії Державної авіаційної служби України з органами державної влади.

Таким чином, інформатизація Державної авіаційної служби України – це організований соціально-економічний та науково-технічний процес створення оптимальних умов для задо-

волення її інформаційних потреб на основі створення та використання інформаційних ресурсів.

Література

1. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 04.02.1998 р. № 74/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 27. – Ст. 181.

2. *Ракитов А. И.* Философия компьютерной революции: монография / А. И. Ракитов. – М. : Политиздат, 1991. – 287с.

3. *Руткевич М. Н.* Диалектический материализм. Курс лекций для филос. Факультетов / М. Н. Руткевич. – М.: Мысль, 1973. – 527 с.

4. *Скалацький В. М.* Інформаційне суспільство: сучасні теорії та моделі (соціально-філософський аналіз): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / В. М. Скалацький. – К. : КНУ ім. Т. Шевченка, 2006. – 17 с.

5. *Урсул А. Д.* Информатизация: системно-деятельностный подход / А. Д. Урсул // Научно-техническая информация. Серия 2. – 1989. – № 11. – С. 2-9.

6. *Машурян И. С.* Информатизация как основополагающий фактор развития общества / И. С. Машурян // Молодой ученый. – 2012. – №8. – С. 270-273.

7. *Соколова И. В.* Социальная информатика: учеб. пособие для студ. вузов / И. В. Соколова; рец.: А. Д. Урсул, Б. А. Сулаков. – М. : Перспектива; Изд-во РГСУ, 2008. – 271 с.

8. *Шевчук Р. М.* Правові та організаційні заходи інформатизації навчального процесу у вищих навчальних закладах Міністерства внутрішніх справ України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец.

12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Р. М. Шевчук. -К.: Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2008. – 20 с.

9. *Онопрієнко М. В.* Інформатизація в контексті філософсько-методологічного дослідження інформатики: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук: спец. 09.00.09 «Філософія науки» / М. В. Онопрієнко. – К., 2006. – 16 с.

10. *Дніпренко Н. К.* Зміна парадигми в державному управлінні інформаційною сферою: комунікативний аспект: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.01 «Теорія та історія державного управління» / Н. К. Дніпренко. – Дніпропетровськ, 2005. – 21 с.

11. *Ємельяненко О. М.* Електронний уряд: інноваційні підходи до політики і управління в інформаційному суспільстві: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук: спец. 23.00.02 «Політичні інститути і процеси» / О. М. Ємельяненко. – Одеса, 2008. – 17 с.

12. *Андрієнко М.* Першочергові заходи щодо інформатизації центральних органів виконавчої влади / М. Андрієнко, І. Литвиновська // Збірник наукових праць «Ефективність державного управління». – 2013. – Вип. 35. – С. 129-134.

13. *Коваль Р. А.* Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів влади: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / Р. А. Коваль. – Запоріжжя, 2008. – 24 с.

14. *Абросимова М. А.* Информационные технологии управления: Учебное пособие / М. А. Абросимова. – Уфа: Уфимск. гос. акад. экономики и сервиса, 2007. – 266 с.

Я. В. Горбатюк

Сущность и содержание информатизации Государственной авиационной службы Украины

В статье анализируются законодательное определение и научные подходы к пониманию информатизации, выясняется сущность и содержание информатизации Государственной авиационной службы Украины.

Ключевые слова: информатизация, Государственная авиационная служба Украины, информационное общество, информационные ресурсы.

Ya. Gorbatiuk

The gist and the content of the informatization of the State Aviation Service of Ukraine

This article analyzes the legal definition and scientific approaches to the understanding of the informatization, the gist and the content of the informatization of the State Aviation Service of Ukraine.

Key words: the informatization, the State Aviation Service of Ukraine, the informational society, the informational resources.